

بررسی مقایسه‌ای جرائم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی

نگارنده :

کاظم زارع پور

سرشناسه : زارع پور، کاظم.

عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور : بررسی مقایسه‌ای جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی/مؤلف کاظم زارع پور.

مشخصات نشر : اردبیل: نگین سیلان، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری : ۱۳۷ص.

شابک : ۹۷۸۶۰۰۴۳۱۳۰۶۳

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

موضوع : اختلاس -- قوانین و مقررات -- ایران

Embezzlement -- Law and legislation -- Iran : موضوع

موضوع : تصرف عدوانی -- قوانین و مقررات -- ایران

Forcible entry and detainer -- Law and legislation -- Iran : موضوع

موضوع : اموال دولتی -- ایران

Government property -- Iran : موضوع

رده بندی کنگره : ۴۲۵۸KMH

رده بندی دیویی : ۳۴۵/۵۵۰۲۶۳

شماره کتابشناسی ملی : ۵۷۶۳۷۹۴

وضعیت رکورد : فیپا

❖ نام کتاب: بررسی مقایسه ای جرائم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی

❖ مؤلف: کاظم زارع پور

❖ ناشر: انتشارات نگین سیلان

❖ چاپ و صحافی: چاپخانه نگین

❖ تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

❖ قیمت: ۶۰۰۰۰۰ ریال

❖ نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

❖ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۱-۳۰۶-۳

❖ طرح روی جلد: سیده ملیکا انزاب دشتی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۸
فصل اول : کلیات	۱۲
مبحث اول : معنای لغوی و اصطلاحی جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۳
گفتار اول : اختلاس	۱۳
گفتار دوم : تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۵
بند اول : تصرف	۱۵
بند دوم : غیر قانونی	۱۵
بند سوم : اموال	۱۶
بند چهارم : دولتی	۱۷
بند پنجم : اموال دولتی	۱۷
مبحث دوم : تعاریف فقهی ، قانونی و حقوق جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۷
گفتار اول : تعریف فقهی	۱۸
بند اول : تعریف فقهی جرم اختلاس	۱۸
بند دوم : تعریف فقهی تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۹
گفتار دوم : تعریف قانونی جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۹
بند اول : تعریف قانونی جرم اختلاس	۲۰
بند دوم : تعریف قانونی جرم تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۲۰
گفتار سوم : تعریف حقوقی جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۲۰
بند اول : تعریف حقوقی جرم اختلاس	۲۱
بند دوم : تعریف حقوقی جرم تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۲۲
مبحث سوم : سابقه تاریخی و فقهی جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۲۴
گفتار اول : سابقه تاریخی جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۲۴
بند اول : سابقه تاریخی جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی در حقوق اسلام	۲۵
الف - اختلاس در اموال عمومی در اسلام	۲۵
۱ - سرقت از بیت المال و غنیمت از منظر فقه شیعه	۲۵
۱-۱ - سرقت از غنیمت از منظر فقه	۲۵
۱-۲ - سرقت از غنیمت از منظر روایات	۲۷

۱-۳- سرقت از بیت المال	۲۸
۲- سرقت از بیت المال از دیدگاه فقه اهل سنت	۲۸
ب- تصرف غیرقانونی در اموال دولتی در اسلام	۲۹
بند دوم: جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی در حقوق ایران	۲۹
الف- جرم اختلاس در حقوق ایران	۲۹
۱- قبل از انقلاب	۳۰
۲- بعد از انقلاب اسلامی	۳۴
ب- جرم تصرف غیر قانونی در اموال دولتی در حقوق ایران	۴۲
۱- مصوبات قبل از انقلاب اسلامی	۴۳
۲- مصوبات بعد از انقلاب اسلامی	۴۵
گفتار دوم: جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی در منابع معتبر فقهی	۴۸
بند اول: اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی در قرآن کریم	۴۸
الف- اختلاس در قرآن کریم	۴۹
ب- تصرف غیر قانونی در قرآن کریم	۵۰
بند دوم: جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی در روایات	۵۲
الف- اختلاس در روایات	۵۲
ب- تصرف غیر قانونی در اموال دولتی در روایات	۵۲
فصل دوم: وجوه اشتراک جرم تصرف غیر قانونی در اموال دولتی و اختلاس	۵۴
مبحث اول: از نظر مرتکب جرم	۵۷
گفتار اول: به اعتبار شخص مرتکب	۵۷
بند اول: کارمندان و کارکنان	۵۷
بند دوم: دارندگان پایه قضایی	۵۹
الف: کارمندان قضایی	۵۹
ب: کارمندان اداری	۶۰
بند سوم: نیروهای مسلح	۶۱
بند چهارم: مأمورین به خدمات عمومی	۶۵
گفتار دوم: به اعتبار اشخاص حقوقی مرتبط	۶۶
بند اول: ادارات و سازمانها	۶۶
بند دوم: شوراها	۶۶

۶۷	 بند سوم : شهرداریها
۶۷	 بند چهارم : موسسات دولتی
۶۸	 بند پنجم : شرکت های دولتی
۶۹	 بند ششم : شرکت های وابسته به دولت
۶۹	 بند هفتم : نهادهای انقلابی و بنیادها
۷۰	 بند هشتم : دیوان محاسبات کشور
۷۱	 بند نهم : موسسات مورد اداره توسط دولت
۷۲	 مبحث دوم : از نظر موضوع
۷۳	 گفتار اول : وجوه نقدی
۷۴	 گفتار دوم : مطالبات
۷۴	 گفتار سوم : حوالجات
۷۵	 گفتار چهارم : سهام
۷۵	 گفتار پنجم : اسناد و اوراق بهادار
۷۵	 بند اول : سند رسمی
۷۶	 بند دوم : سند عادی
۷۶	 بند سوم : اوراق بهادار
۷۶	 گفتار ششم : اموال متعلق به اشخاص و سایر اموال متعلق به هر یک از سازمانها و موسسات
۷۶	 بند اول : اموال متعلق به اشخاص
.....	 بند دوم : سایر اموال متعلق به هر یک از سازمانها و موسسات موضوع ماده ۵۹۸ ق.م.ا و ماده ۵ ق.ت.م.ا.ا.ک
۷۶	
۷۷	 الف : منقول یا غیر منقول بودن مال موضوع جرم
۸۱	 ب) تسلیم قبلی مال به مرتکب
۸۷	 ج : تعلق مال به دولت یا اشخاص
۸۸	 مبحث سوم : از نظر حیثیت ، وسیله جرم و مسئولیت روسای ادارات و دستگاهها
۸۸	 گفتار اول : از نظر حیثیت جرم
۹۰	 گفتار دوم : از نظر وسیله جرم
۹۰	 گفتار سوم : از نظر مسئولیت روسای ادارات و دستگاهها
۹۲	 فصل سوم : وجوه افتراق جرایم تصرف غیر قانونی در اموال دولتی و اختلاس
۹۳	 مبحث اول : از نظر عنصر معنوی و نفع و ضرر

گفتار اول : از نظر عنصر معنوی	۹۳
گفتار دوم : از جهت نفع و ضرر	۹۸
مبحث دوم : وجوه افتراق جرایم تصرف غیر قانونی در اموال دولتی و اختلاس از نظر مجازات ، تخفیف ، تشدید و تعلیق اجرای مجازات	۱۰۳
گفتار اول : از نظر مجازات	۱۰۳
بند اول : مجازات اصلی جرم اختلاس	۱۰۳
بند دوم : مجازات اصلی تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۰۴
بند سوم : مجازات تبعی جرایم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۰۵
گفتار دوم : از لحاظ تخفیف مجازات	۱۰۶
گفتار سوم : از نظر تشدید مجازات	۱۱۳
بند اول : اختلاس	۱۱۴
الف) میزان مال مورد اختلاس	۱۱۴
ب) اختلاس همراه با جعل سند و نظایر آن (نحوه عمل مرتکب)	۱۱۴
ج) اختلاس از طریق تشکیل یا رهبری شبکه مجرمانه	۱۱۶
بند دوم : تشدید مجازات در جرم تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۱۷
گفتار سوم : از نظر تعلیق اجرای مجازات	۱۱۸
بند اول : تعلیق اجرای مجازات جرم اختلاس	۱۱۸
بند دوم : تعلیق اجرای مجازات جرم تصرف غیر قانونی	۱۲۴
مبحث سوم : وجوه افتراق جرایم تصرف غیر قانونی در اموال دولتی و اختلاس از نظر شروع به جرم و صدور قرار تامین کیفری	۱۲۵
گفتار اول : از نظر شروع به جرم	۱۲۵
بند اول : شروع به جرم اختلاس	۱۲۵
بند دوم : شروع به جرم تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۲۶
گفتار دوم : از نظر صدور قرار تامین کیفری	۱۲۷
بند اول : اختلاس	۱۲۷
بند دوم : تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	۱۲۹
نتیجه گیری	۱۳۰
پیشنهادهات	۱۳۲
فهرست مآخذ	۱۳۴

اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی گونه ای از اعمال مجرمانه هستند که می توان گفت جامعه ای نیست که از گزند این گونه اعمال مجرمانه مصون و در امان باشد. در جامعه ما نیز این دو جرم خصوصاً اختلاس یکی از معضلات اساسی بوده و به دلیل گستردگی و وسعت ارتکاب آنها اثرات مخرب و زیانباری متوجه جامعه می گردد. به طور کلی از زمان پیدایش دولت و حکومت، سوء استفاده از اختیارات و فساد مالی و تعدی به اموال دولتی و حکومتی بوجود آمده و از قدمت زیادی برخوردار می باشد. در عهد باستان برای جلوگیری از هر نوع اقدام بر ضد مصالح و منافع طبقه حاکم، قوانین سخت و دشواری وجود داشت. در آن دوران عنوان خاصی برای جرایمی همچون اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولتی وجود نداشت و این جرایم تحت عناوین کلی دیگری مانند سرقت و خیانت مورد مجازات قرار می گرفت.

از طرفی جرایم یاد شده از مهمترین جرایم مالی بر ضد آسایش عمومی اند که ارتکاب آنها فقط توسط گروه خاصی، یعنی مستخدمان دولت یا شخص در حکم مستخدم دولت امکان پذیر است. همین خصوصیت، این دو جرم را به یکدیگر پیوند می دهد. علت دیگری که اشتراک این دو جرم را باعث می شود این است که در هر دو مورد باید مال و موضوع جرم قبلاً به سبب شغل و وظیفه به مرتکب تسلیم و سپرده شده باشد. در عین حال، از نظر پاره ای شرایط، اجزا و ارکان این دو به کلی متمایز از یکدیگرند. به همین خاطر در بعضی از موارد، تشخیص اینکه قضیه مشمول کدام یک از عناوین مذکور است، مشکل به نظر می رسد. در چنین مواردی، تشخیص امر مستلزم دقت و توجه خاص به جزئیات، شرایط و ارکان تشکیل دهنده هر یک از عناوین جزایی مذکور است.

لذا به منظور پیدا کردن راه حل برای موارد مشتبه و مشکل، ضرورت دارد جرایم یاد شده را از جنبه های مذکور مورد بررسی تطبیقی قرار دهیم. در این مقدمه به تحول قانونگذاری در مورد هر یک از جرایم یاد شده اشاره مختصر داشته و در فصل اول به کلیات و مفاهیم جرایم مذکور پرداخته می شود، و در فصل دوم وجوه اشتراک آنها را از لحاظ (خصوصیت مرتکب، موضوع آنها و...) مطالعه خواهیم کرد. از آنجا که تمایز و تفاوت عمده این دو جرم در رفتار مجرمانه است، ضمن بحث از رفتار مجرمانه در فصل سوم وجوه افتراق جرایم یاد شده (از نظر عنصر معنوی، نفع و ضرر، مجازات و...) موارد مشتبه را نیز بررسی خواهیم کرد. در بحث رکن معنوی راجع به علم و آگاهی مرتکب، سوء نیت عام و سوء نیت خاص در هریک از جرایم یاد شده مطالبی ارائه می شود و در خاتمه به نتیجه گیری خواهیم پرداخت.